

Anayasa Mahkemesi Başkanlığı Seçiminde Toplantı ve Karar Nisabı

*Doç. Dr. Kemal Başlar**

1. Giriş

Bu çalışmanın konusu, Anayasa Mahkemesi Başkanı sayın Tülay Tuğcu'nun 12 Haziran 2007 tarihinde yaş haddinden emekliye ayrılmasıyla boşalan başkanlık koltuğuna oturacak yeni başkanın seçilmesine yönelik oylamalarda yedek üyelerin asıl üyelerle birlikte oy kullanıp kullanmayacakları üzerine başlayan ve Ankara Bölge İdaresine açılan bir davayla Anayasa Mahkemesinin gündemine taşınan uyuşmazlığın hukuksal yönden irdelenmesine ilişkindir.

Daha yalın bir anlatımla, uyuşmazlık konusu olan nokta; 11 asıl ve 4 yedek üyeden oluşan Anayasa Mahkemesinde, üye tam sayısının salt çoğunluğu ile seçilmesi gereken yeni başkanın belirlenmesine yönelik oylamaya; (a) yeni asıl üyenin seçilmesini beklemeden yalnızca 10 asıl üyenin mi, (b) yoksa 10 asıl ve 1 yedek üyenin mi, (c) ya da yeni seçilen üyenin yemin etmesine kadar beklenip 11 asıl üyenin mi, (d) veya 11 asıl üye ile birlikte 4 yedek üyenin de mi katılacağına ilişkindir.

Diğer bir deyişle, toplantı nisabının 10, 11 veya 15 olmasına göre değişecek karar nisabının ne olacağı sorusuna sağlıklı bir cevap verilebilmesi için Anayasa Mahkemesinin tarihi kadar eski bu sorunun köklerine inilmesi gerekmektedir.

* Polis Akademisi Öğretim Üyesi
E-posta: kbaslar@yahoo.com

2. 1961 Anayasası ve 44 sayılı Anayasa Mahkemesi Kanununda Toplantı ve Karar Nisabı

1961 Anayasasının hazırlık çalışmaları sırasında Temsilciler Meclisi Anayasa Komisyonu Yargı Organları ve Anayasa Mahkemesi Alt Komisyonu tarafından hazırlanan gerekçeli anayasa metni ile Temsilciler Meclisi Anayasa Komisyonu tarafından Genel Kurula sunulan anayasa metinlerinde Anayasa Mahkemesi başkan ve başkanvekilinin nasıl seçileceğine ilişkin bir öneri ve düzenleme bulunmamaktaydı.¹

1961 Anayasası Tasarısının Meclis Genel Kurul gündemine geldiği günlerde dönemin Adalet Bakanı Ekrem Tüzemen, Anayasanın 145. maddesinin görüşüldüğü 4.5.1961 tarihinde yapılan 60. Birleşimde 145. maddenin birinci fıkrasına aşağıdaki cümlelerin ilave edilmesini teklif etmiştir:²

Anayasa Mahkemesi, kendi üyeleri arasından, gizli oyla ve üçte iki çoğunlukla dört yıl için, bir başkan ve bir başkanvekili seçer; yeniden seçilmek caizdir.

Tüzemen, buna gerekçe olarak Yargıtay ve Danıştay ile Askeri Yargıtayın başkanlarının ne şekilde seçileceğinin Anayasada gösterilmiş olmasını örnek olarak göstermiştir.³

Tüzemen'in teklifi kabul edilirken "kendi üyeleri arasından" ibaresi üzerinde hiç durulmamış ve herhangi bir açıklama yapılmamış; yedek üyelerin seçme ve seçilme haklarına ilişkin olarak bir izahat getirilmemiştir. Burada dikkat çeken bir nokta, başkan ve başkanvekilliği seçimi hususunu ilk öneren 27 Mayıs Devriminden sonra Kurucu Meclis Üyeliğine atanıp, 6.1.1961 tarihinde dokuz ay Adalet Bakanlığı yapan Mustafa Ekrem Tüzemen'in 2.5.1962 tarihinde Anayasa Mahkemesi Üyeliğine atanmasıdır. Tüzemen'in görev sırasında vefat ettiği 5.9.1966 tarihine kadar yaşanan tartışmalarda yedek üyelerin başkanlık seçimlerinde oy kullanmamaları gerektiği yönündeki oy kullanmıştır.

¹ Kazım ÖZTÜRK, Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, Cilt:1, Temel Metinler, s. 21-338.

² "Bendeniz bunu (boşluğu) görerek tasarının birinci müzakeresinde bu eksikliğin tamamlanması için bir karar sunmuştum. Fakat maalesef maddenin müzakeresi sırasında Bakanlar Kurulu toplantısı olduğu için burada bulunamadım, takririmi izah edemedim. O zaman önergem reye sunulmuş, reddedilmiştir". (Temsilciler Meclisi Tutanak Dergisi, Cilt:4, Birleşim: 60, 4.5.1961, s. 638.). Başkanlık süresinin dört yıl olmasının nedeni, Tasarının ilk şeklinde Anayasanın 70. maddesinde muhafaza edilen hükme göre en az yedi sene Anayasa Mahkemesine reislik yapan kişinin, hayatı boyunca Cumhuriyet Senatosu üyesi olması öngörülmesinden kaynaklanıyordu. Böylece iki kez dörder yıl başkanlık yapanın senatör olabilmesi uygun görülmüştü. (Bkz. Muammer Aksoy'un önerisi Temsilciler Meclisi Tutanak Dergisi, Cilt:4, Birleşim: 60, 4.5.1961, s. 639).

³ Temsilciler Meclisi Tutanak Dergisi, Cilt:4, Birleşim: 60, 4.5.1961, s. 638.

Oldukça hızlı bir şekilde kaleme alınmış ve kısa süre içerisinde yasalastırılmış Anayasa Mahkemesinin 25.4.1962 tarih 44 sayılı Kuruluş Kanununun 8. maddesiyle, Anayasada olmayan “asıl” ibaresini metne dahil edilmiştir:

Anayasa Mahkemesi, asıl üyeleri arasından gizli oyla ve asıl üye tamsayısının salt çoğunluğu ile dört yıl için bir Başkan ve bir Başkanvekili seçer.⁴

Kanunun Millet Meclisinde ilk görüşüldüğü sırada 11. maddesinde düzenlenen hükmün Anayasa Komisyonu tarafından hazırlanan gerekçesinde;

Bu madde ... seçime katılacak üyelerin de asıl üyeler olacağını belirtecek tarzda yeniden kaleme alınmıştır.⁵

denilerek yedek üyelerin seçimlerde oy kullanmalarının önü kapatılmak istenmiştir. Görüldüğü üzere, 1961 Anayasasının 145. maddesinde yer alan “kendi üyeleri arasından” ifadesi, 44 sayılı Kanunda “asıl üyeler arasından” seçimin yapılmasına olanak sağlayacak şekilde değiştirilmiştir.⁶

Oysa, 1961 Anayasasında yer alan “asıl ve yedek üyeler” ifadesi 44 sayılı Kanunda “Anayasa Mahkemesi”nin tamamı olarak anlaşılmıştır. Şöyle ki, 1961 Anayasasının 140. maddesinin ikinci fıkrasına göre;

Danıştay Başkan ve üyeleriyle Başkanun sözcüsü, kanunda gösterilen niteliklere sahip kimseler arasından, Anayasa Mahkemesinin asıl ve yedek üyeliklerinden meydana gelen kurulca gizli oyla ve üçte iki çoğunlukla seçilir...⁷

“Anayasa Mahkemesinin görev ve yetkileri aşağıda gösterilmiştir” cümlesi ile başlayan 44 sayılı Kanunun 20. maddesinde bu görev Anayasa Mahkemesine verilmiştir. Buradan da görüldüğü üzere, 1961 Anayasası seçime katılacak kişileri asıl ve yedek üye olarak belirtmesine karşılık, 44 sayılı Kanun bu görevi “Anayasa Mahkemesine” vermiştir.

Bu durumda “Anayasa Mahkemesi” ibaresinin asıl ve yedek üyeleri içerisine alacak bir anlama gelip gelmediği sorgulanmalıdır. 1961 Anayasasının 140. maddesinin Cumhuriyet Senatosunda görüşülmesi sırasında Cumhuriyet Senatosu üyesi Sadık Artukmaç, Anayasada yer alan bazı hükümlerin 44 sayılı Kanuna alınmasını eleştirdiği konuşmasında şunları söylemektedir:

⁴ Vurgular yazara aittir.

⁵ 1/99 ve 2/125 sayı ve 15 nolu Karar ve 30.3.1962 nolu Anayasa Komisyonu Raporu, madde gerekçesi, Reşit Ülker, Anayasa Mahkemesi Kanunu, Ercan Matbaası, Ankara, 1962, s. 29-69.

⁶ 44 sayılı Kanunun Millet Meclisince kabul edilen 20. maddesinde “Siyasi partilerin kapatılması hakkındaki bütün davalara bakmak” ibaresinde geçen “bütün” kelimesinin Anayasanın 57. maddesinde bulunmaması nedeniyle M. Yılmaz İnceoğlu tarafından bu kelimenin çıkarılması talep edilmiş, ancak reddedilmiştir (Cumhuriyet Senatosu Tutanak Dergisi, B. 52, 18.4.1962, O. 1, s. 421.). Bu örnekten de görülmektedir ki, Anayasa’da olmayan ibarelerin 44 sayılı Kanunda yer almasında bir beis görülmemiştir.

⁷ Vurgu yazara aittir.

Filhakika Anayasada; Anayasa Mahkemesinin kuruluş ve muhakeme usulü mevzuatının dışında konulmuş olan çeşitli hükümlerin bu kanun metninde tekrar edilmesi, her şeyden evvel, bir lüzumsuzluk, bir haşiv mahiyet arz eder. Şimdiye kadar, hiçbir kanunumuzda, Anayasadaki hükümlerin, böyle haşiv ve tekrarı şeklinde hükümlerin konulmuş olduğu görülmemiştir. Aynı zamanda bu taknin usulü; sakat ve mahzurludur da. ... Ezcümle, Anayasada olmayan görev ve yetkilerin bu kanunda ilaveten yer alması, Anayasa Mahkemesinin daha kurulduğundan itibaren bizzat Anayasaya aykırı bir istikamet almasına yol açar. Bu kanunda yapılacak değişikliklerle Anayasanın değişmez hükümlerinin tatbikatta tağyir ve tebdil edilmesi gibi mahzurlu bir durum ve yanlış bir emsal de meydana gelir.

Nitekim; tasarının 20 nci maddesinin 7 nci bendiyle, Anayasa Mahkemesine, Danıştay Başkan ve üyeleri ile Başkanunsozcüsünü seçmek yetkisi verilmiştir. Halbuki Anayasamızın 140 ncı maddesinin 2 nci fıkrası hükmüne göre; ... seçmek yetkisi, Anayasa Mahkemesine ait değildir. Bu yetki, Anayasa Mahkemesinin asıl ve yedek üyelerinden meydana gelen Kurula aittir. Bu misal, iktisabın mahzurlunu açıkça belirtmiş bulunmaktadır.⁸

Yukarıda değinilen nokta 44 sayılı Kanunun 15. maddesinin Meclis görüşmeleri sırasında da yaşanmıştır. Adalet Komisyonu Sözcüsü Hüdayi Oral,

Anayasa Mahkemesi asıl ve yedek üyeleri umumi bir toplantı yaptıkları zaman Anayasamızdaki metne göre, mahkeme değil, kuruldur

hatırlatmasını yaptıktan sonra Adalet Bakanı Sahir Kurutoğlu;

Anayasa Mahkemesi yedekleriyle beraber bir kurul halindedir. 140 ncı maddenin 3 ncü fıkrası bunu açıkça belirtmiştir. Bu bir Anayasa hükmüdür. Anayasa Mahkemesine ait, Anayasada bulunan hükümde bu husus yer almış bulunduğuna göre, Anayasa Mahkemesinin kararlarında yedek üyelerinin katılımıyla karar verilmesi lazımdır. Yedek üyeler dışında alınacak bir kararı, Anayasaya uygun görmemekteyiz¹⁰

demıştır.

Anayasa Komisyonu Sözcüsü Coşkun Kırca yaşanan tartışmaları sona erdirmek için soruna oldukça doğru bir şekilde yaklaşarak şu açıklamayı yapmıştır;

Muhterem arkadaşlar, iki mefhumu birbirinden ayırmak icap ettiği kanaatindeyiz. Anayasa Mahkemesinin hüküm vermesi başkadır, kendi idari işlerine ait kararlar alması başkadır.

⁸ Cumhuriyet Senatosu Tutanak Dergisi, B.52, 18.4.1962, O.1, s. 354. (Vurgu yazara aittir.)

⁹ Millet Meclisi Tutanak Dergisi, B. 72, 10.4.1962, O.2, s. 382.

¹⁰ Millet Meclisi Tutanak Dergisi, B. 72, 10.4.1962, O.2, s. 382.

Anayasa Mahkemesi 15 asıl ve beş yedek üyeden teşekkül eder denildiği zaman, onun hüküm vermesi mevzubahsolan hallerde 15 üye ile toplanması lüzumunun amir bir kaide olduğu ifade edilmek istenilmiştir. Ancak idari bir meselede ve idari işlerin içtüzükle dahi, Anayasa Mahkemesinin yapacağı bir içtüzükle dahi tanzimine cevaz veren bir Anayasa karşısında olduğumuza göre biz, bu hükmü buraya koymuşuz. Üye adedinin salt çoğunluğu deseydik, idari bir karar olduğu zaman Anayasa Mahkemesi isterse, içtüzükle buraya asıl ve yedek tabirini pekala buraya ilave edebilirdi.¹¹

Coşkun Kırca bu yargıyı kuvvetlendirmek için devamla şunları söylemiştir:

... Her hükmün tatbiki gai tefsire tabidir. Belli bir şeydir ki, Anayasa Mahkemesi burada bir hüküm vermiyor; Anayasa Mahkemesi burada idari bir karar veriyor. Bu kararı kimlerin iştiraki ile vereceğini Anayasa tasrih etmemiş. Ama, “yedek üyeler iştirak etmeyecek” diye de bir hüküm vaz etmemiş. O halde Anayasanın bu hükmünü gai olarak tefsir ederek bu karar, yedek üyelerin de katılabileceğini kabul etmek lazımdır.¹²

Adalet Bakanı Sahir Kurutluoğlu, Coşkun Kırca'ya katılmadığını yedek üyelerin başkanlık seçiminde oy kullanamayacağını ifade etmesi üzerine Coşkun Kırca, daha açık bir şekilde, ortada bir dava olmadığı, yargılama yapılmadığı ve hüküm verilmediği sadece idari bir karar verildiğinden söz ederek yedek üyelerin idari kararlara katılabileceğinden söz etmiştir:¹³

Ama idari bir tasarruf yapılırken asıl ve yedek üyeler oya iştirak ediyor da, Anayasa Mahkemesinin kendi bünyesi içerisinde oya iştirak etmek kadar önemli bir vazifede yedek üyeler niçin iştirak etmesin? Binaenaleyh, Anayasa hükmünde, Anayasa Mahkemesince hüküm verme dışında alınacak kararlarında, yedek üyelerin iştirakine mütaallik bir sarahat mevzubahis ise, bu sarahatin başka hallerde mevcudolmaması gerektiğini iddia etmek doğru olmaz. Anayasanın 146 ncı maddesinin ikinci fıkrasında “üye tam sayısının salt çoğunluğu” denmiştir. 15 kişiden fazla üye ile bir dava hakkında hüküm verilmesi bahis konusudur...¹⁴

Tahsin Bekir Balta'nın 1961 yılında yazdığı “Türkiye’de Anayasa Yargısı” adlı makalesinde Anayasa Mahkemesinin Danıştay başkan ve üeleriyle Uyuşmazlık Mahkemesi Başkanını seçmesini “Yargıya İlişkin İdari Görevler” başlığında incelemesi ikili ayrıma dayanan bu görüşü destekler niteliktedir.¹⁵

¹¹ Millet Meclisi Tutanak Dergisi, B. 72, 10.4.1962, O.2, s. 382.

¹² Millet Meclisi Tutanak Dergisi, B. 72, 10.4.1962, O.2, s. 382.

¹³ Millet Meclisi Tutanak Dergisi, B. 72, 10.4.1962, O.2, s. 383.

¹⁴ Millet Meclisi Tutanak Dergisi, B. 72, 10.4.1962, O.2, s. 383.

¹⁵ Ankara Hukuk Fakültesi Dergisi, 1961 (1-4), s. 547-565, 554.

İdari bir karar olan Anayasa Mahkemesi üyeliğinin sona erdirilmesi kararında yedek üyelerin oylamaya katılması idari kararlarda yedek üyelerin oy kullanabileceğini göstermektedir. 44 sayılı Kanunun hazırlık aşamasında Meclise sunulan 2/125 sayılı Anayasa Mahkemesi Kanunu Teklifi'nin 15. maddesi;

Anayasa Mahkemesi üyeliği, ... Görevini sağlık bakımından yerine getiremeyeceğinin sağlık kurulu raporu ile kesin olarak anlaşılması halinde Anayasa Mahkemesi üye tamsayısının salt çoğunluğunun kararı ile, Sona erer

hükümünü içermekteydi.

Bu hüküm 44 sayılı Kanuna şu şekilde değiştirilerek alınmıştır:

Görevin sağlık bakımından yerine getirilemeyeceğinin sağlık kurulu raporu ile kesin olarak anlaşılması ... hallerinde, Anayasa Mahkemesi asıl ve yedek üyelerinin tamsayısının salt çoğunluğunun kararı ile, Sona erer.

Anayasa Komisyonu Raporunda 15. maddeyle ilgili olarak;

Bu madde 2 nci bentte sayılan hallerin vukuunda Anayasa Mahkemesince alınacak kararın yedek üyelerin de iştiraki suretiyle ittihaz olunacağını belirtecek şekilde yeniden kaleme alınmıştır,

denilmiştir.

Bütçe Komisyonu Raporunda;

15 nci maddenin ikinci fıkrasıyla üyeliğin düşmesine karar verilirken yedek üyelerin karara iştiraki yerinde görülmemiştir. Bu sebeple (yedek üyeler) tabiri metinden çıkarılmak suretiyle madde değiştirilmiştir¹⁶,

denilmesine rağmen, bu görüş yerinde bulunmayarak yedek üyelerin üyeliğinin sona erdirilmesine ilişkin toplantıya katılmalarının yolu açılmıştır.

3. Anayasa Mahkemesinin İlk Üyelerinin Konuya Yaklaşımı

44 sayılı Kanun'un 22 Nisan 1962'de kabul edilip 25 Nisan 1962'de Resmi Gazetede yayımlanmasının hemen ardından atanan üyelerin Mayıs ayında göreve başlaması sonrası 30 Mayıs 1962 tarihinde yapılan başkan ve başkanvekilliği seçiminde üyelerin 1961 Anayasasının 145. maddesini ve 44 sayılı Kanunun 11. maddesini nasıl anladıkları belli olmuştur. Toplantıda asıl üyelerin tamamının seçilmediği gerekçe gösterilerek, asıl üyelerin tamamının seçilmesinin

¹⁶ 1/99, 2/125 sayı ve 22 nolu Karar nolu Tasarı, 4.4.1962, s. 47.

beklenmesine oyçokluğuyla karar verilmiştir.¹⁷ Karara muhalefet şerhi yazan Muhittin Gürün uzun süre etkisini gösterecek bir tartışmayı şu cümlelerle başlatmıştır.

Bakan ve Başkan vekili seçimine dair olan 11 inci madde ayrıca bir toplantı nisabı tayin etmeyerek sadece seçim nisabı tespit etmiş olduğundan ve Kanununun 36 ıncı maddesindeki mahkemenin toplantı nisabına dair olan hüküm de 11 inci maddenin dahil bulunmadığı 4 üncü kısım hakkında vazedildiğinden seçim nisabı sayısınınca asıl üyenin iştirakiyle başkan ve başkan vekili seçilebileceği kanaatindeyim.

Muhittin Gürün'ün işaret ettiği noktayı açmak gerekirse, Gürün, 44 sayılı Kanun'un 36. maddesinde yer alan "Anayasa Mahkemesi, Başkan ve ondört asıl üyenin huzuru ile toplanır. Başkan, asıl üyelere mazereti olanların yerini kıdem esasına göre, yedek üyelerle tamamlar" hükmünün başkan ve başkanvekili seçiminde uygulanmaması gerektiği; bu nedenle 30 Mayıs günü yapılan toplantıda hazır bulunan 12 asil üye arasında yapılacak seçimde 8 oyu alan kişinin başkan seçilmesi gerektiği düşüncesinde olduğunu ifade etmiştir. Diğer üyeler bu düşünceye iltifat etmeyerek asıl üyelerin seçimini beklemiş ve seçimi asıl ve yedek üyelere oluşan kurulda 22 Haziran 1962 günü yaparak Suni Arsan'ı başkan olarak seçmişlerdir.

Aynı gün asil ve yedek üyelere oluşan bir kurul tarafından İktüzüğün hazırlanması amacıyla bir komisyon kurulmasına karar verilmiştir. Komisyonun hazırladığı taslağa son şeklin verilmesi amacıyla 26 Temmuz 1962'de toplanan Anayasa Mahkemesi heyetinde söz alan Muhittin Gürün, Şemsettin Akçoğlu ve Ahmet Akar; İktüzüğün Mahkemece düzenleneceği ve kabul edileceği Kanunun açık hükmü gereği olduğunu, Mahkemenin ise Başkan ve 14 asil üyeden oluştuğunu, yedek üyelerin ancak asil üyelerin mazeretleri halinde Mahkemeye katılabilecekleri, bu nedenle yedek üyelerin Tüzüğün görüşülmesi ve oylanmasına katılamayacakları, bu nedenle bu husus hakkında bir karar verilmesini talep etmişler; bu teklif oylanmış ve teklif sahiplerinin olumsuz oylarına karşı çoğunlukla reddedilmiştir.¹⁸

Burada tartışma konusu olan 44 sayılı Kanun'un 41. maddesinde yer alan "Anayasa Mahkemesinin çalışma tarzı ile üyeler arasındaki işbölümü, Mahkemenin yapacağı İktüzükle düzenlenir" hükmündeki "mahkeme" kavramının yedek üyeleri de içine alan kurul şeklinde anlaşılıp anlaşılamayacağına ilişkin olan husustur.

¹⁷ Kararın altında 2 yedek ve 12 asil üyenin imzasının olması 3 yedek ve 3 asil üyenin o tarihte henüz seçilmediğini göstermektedir.

¹⁸ 27.7.1962 tarihli Anayasa Mahkemesi İktüzüğünün Müzakere ve kabulüne Dair Tutanak'tan alınmıştır.

İçtüzüğün 41. maddesinin görüşülmesi sırasında; Muhittin Gürün ve Şemsettin Akçoğlu; İçtüzüğün değiştirilmesinin Kurulca değil Mahkemece yapılması gerektiğini ve bunun temini için de son fıkradaki (Asıl ve Yedek Üyelerin Katılacağı Kurul) cümlesinin kaldırılarak yerine (Mahkemece) denmesini teklif etmişler; bu teklif kendilerinin muhalif oylarına karşı çoğunlukla reddedilerek 41. madde kabul edilmiştir. Görüldüğü üzere, Muhittin Gürün'ün önderlik ettiği yaklaşımda "Anayasa Mahkemesi" ifadesinin sadece asıl üyeleri içerdiği tarzındaki yaklaşım 2'ye karşı 18 oyla reddedilmiştir.

37. maddenin görüşülmesi sırasında, Muhittin Gürün ve Ekrem Tüzemen, asıl ve yedek üyelerin kıdem cetvellerinin ayrı ayrı yapılmasını ve kendi aralarında sıra takibi gerektiğini ve maddenin o şekilde düzenlenmesini teklif etmişler, kendilerinin muhalif oylarına karşı istem çoğunlukla reddedilmiştir. Bu uygulama asıl ve yedek üyeler arasında statü farkı gözetilmediğini gösteren önemli bir noktadır. Sonuç olarak, 45 yıl önce kabul edilen İçtüzüğün hazırlanmasında yedek üyelerinin katılımına izin verilmesi ve kıdem sırasının belirlenmesinde asıl ve yedek ayrımı yapılmaması ilkeleri bugüne kadar kabul edilen ve sürekli uygulanan ilkeler olmuşlardır.

Muhittin Gürün, İçtüzüğün 22. maddesinin görüşülmesi sırasında asıl ve yedek üyeler arasında farklılık oluşturacak bir başka noktaya temas etmiştir. Buna göre; Muhittin Gürün, Uyuşmazlık Mahkemesi Başkanlığını yapacak üyenin Kanuna göre Mahkemece seçilmesi gerektiğini, Tasarıda ise Kurul tarafından seçimin yapılacağını kabul edilmiş olduğunu beyanla seçimin Mahkemece yapılmasını teklif etmiş; bu teklifi Şemsettin Akçoğlu ve Ahmet Akar da desteklemiş de kendilerinin muhalif oylarına karşı çoğunlukla reddedilerek madde yedek üyelerin oy kullanabileceği şekilde kabul edilmiştir.

İşin ilginç tarafı, 44 sayılı Kanununun 20. maddesinin 8. bendi, Anayasa Mahkemesine Anayasanın 142 nci maddesi gereğince kendi asıl ve yedek üyeleri arasından Uyuşmazlık Mahkemesine Başkanlık edecek üyeyi seçme görevini açık bir şekilde yüklemesine rağmen, üç üyenin kanunun açık hükmü karşısında "mahkeme" kavramını sadece asıl üyeleri içine alacak bir yapı olarak düşünmeleri, yedek üyelerin kanundan kaynaklanan seçilme hakkını görmezden gelmeleridir. Neyse ki, 1962 yılında ilk İçtüzüğü kabul eden heyet Anayasa ve kanuna aykırı bu teklifi 3'e karşı 17 oyla reddetmiştir.

1961 Anayasası ile 44 Sayılı Kanun metinlerinin mürekkebi bile kurumadan ilk Anayasa Mahkemesi üyelerinin "mahkeme" kavramını yedek üyeleri de dahil edecek şekilde yorumlamaları anlamlıdır.

Tevfik Gerçeker'in 13.7.1963 tarihinde emekli olmasından 4 ay 18 gün sonra 2.12.1963 tarihinde yapılan başkanvekilliği seçiminde bir başka tartışma yaşanmıştır. Tartışmaya ilişkin tutanak aşağıdaki gibidir:

Bu gün Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkındaki 44 sayılı Kanununun Başkan ve Başkanvekili seçimine ilişkin 11 inci maddesi gereğince başkanvekili seçimi için yapılan toplantıya hasta olan Asıl Üye Yekta Aytan'ın katılmadığı ve diğer 14 Asıl Üyenin hazır bulunduğu anlaşılması üzerine toplantı yeter sayısının sağlanması için Yedek Üyelerden en kıdemlisinin toplantıya katılması gerekip gerekmediği konusunda yapılan görüşme ve oylama sonucunda Yedek Üyelerden en kıdemlisinin toplantıya katılması gerektiği Üyelerden Rifat Göksu, İsmail Hakkı Ülkmen, A. Şeref Hocaoğlu, Salim Başol, Ekrem Korkut ve Muhittin Gürün'ün 44 sayılı Kanununun 11 inci maddesinin "Anayasa Mahkemesi kendi Asıl Üyeleri arasından gizli oyla ve Asıl Üye tam sayısının üçte iki çoğunluğuyla Başkan ve Başkan Vekilini seçer" şeklindeki açık hükmü karşısında seçime katılacak ve seçilecek üyenin Asıl Üye olması lazım geldiğinden Yedek Üyenin toplantıya katılmıyacağı yolu muhalefetleriyle ve oyçokluğu ile kararlaştırıldıktan ve toplantıya Yedek Üyelerden Osman Yeten'in katılmasından sonra gizli oylamaya geçildi...

Burada dikkat çeken nokta, Anayasa Mahkemesinin 6'ya karşı 14 oyla aldığı bu kararda "asıl üye tamsayısı" ifadesine rağmen kanunun açık hükmüne aykırı olarak boşluğu doldurmak için bir yedek üyenin seçime girilmesine izin verilmesidir. Bu karar diğer yedek üyelerin oy kullanmalarına engel olduğu için Anayasa hükmüyle; asıl üyeler arasında yapılması öngörülen bir seçimde yedek üyelerin oy kullanmasına izin vermesiyle 44 sayılı Kanuna aykırı gözükmektedir. Bu uygulama 45 yıldır aralıksız heyetten heyete aktarılmaktadır.

Bu çelişkiye ilk işaret eden kişi yedek üye Şemsettin Akçoğlu'dur. Akçoğlu, Ömer Lütfi Akadlı'nın 7.10.1964 tarihinde başkan olması üzerinde boşalan başkanvekilliği makamı için 13.1.1965 günü yapılması gereken seçimde yedek üyelerin oy kullanma sorununa ilişkin olarak Anayasa Mahkemesi Yüksek Başkanlığına sunduğu 13.1.1965 tarihli dilekçesinde şunları söylemektedir:

... dağıtılan gündeme göre 13.1.1965 gününde Başkanvekili seçimi yapılacak, bu maksatla asıl üyelerden müteşekkil 15 kişilik Mahkeme Heyeti toplanacak, izinli bir üye ile henüz seçilmeyen bir üyenin yerleri de yedek üyelerle tamamlanmak istenecek ve kıdem sırasına göre heyete katılmam zaruri olacaktır. Mevcut teamül böyle yapılmasını gerektirmektedir.

Ancak, seçimden evvel halli lazım gereken bazı hukuki meselelerle karşı karşıya bulunduğumuza kani olduğum için evvela bu noktalarda bir karar verilmesi ricasiyle düşüncelerimi arz ediyorum:

1. ... Mahkememiz 15 Asıl ve 5 Yedek Üyeden kurulmuştur. Asıl ve Yedek Üyelerde aranan nitelikler ve seçilme şartları aynıdır.

Bu maddenin diğer kısımları ile 146 ncı maddede Asıl ve Yedek Üyelik tefriki yapılmamış, seçilenler (Üye) adı altında toplanmış ve 145 nci maddede (Anayasa Mahkemesi, kendi üyeleri arasında, gizli oyla ve üçte iki çoğunlukla dört yıl için bir Başkan ve bir Başkanvekili seçer) denilerek bu seçimlere bütün üyelerin katılacağı ve bunların üçte iki çoğunluğu ile seçim yapılacağı açıkça gösterilmiştir. Üyelerden birinin izinli olmasına, bir üyeliğin de açık bulunmasına göre bugün için toplanma nisabı 18 ve Başkanvekilinin elde etmesi gereken oy sayısı 11 dir.

2. ... 44 sayılı kanunun 2 nci maddesinde (Anayasa Mahkemesi 15 asıl ve 5 yedek üyeden teşekkül eder) denilerek Anayasanın 145. maddesindeki hükmün aynen tekrar edildiği halde bu kanunun 11 inci maddesindeki (Anayasa Mahkemesi, kendi Asıl üyeleri arasından...) hükmüne Anayasada bulunmayan kayıtlar katılarak toplanma nisabı onbeşe ve yeter oysayısı ona düşürülmüş, böylece yedek üyelerin seçme ve seçilme hakları açıkça ihlal edilmiştir.

3. Kendi teşkilat Kanunumuzun Anayasaya aykırı hükümlerinin iptali konusunda Mahkememize bir yetki tanınmamış olmakla beraber, bu hükümleri ihmal ederek doğrudan doğruya Anayasa hükümlerini tanımamış olmakla beraber, bu hükümleri ihmal ederek doğrudan doğruya Anayasa hükümlerini uygulama yetkisine malik bulunduğumuza da şüphe yoktur. Nitekim 964/22 sayılı davada verilen hükümde bu esasa uyulmuştur. Başkanvekili seçiminde de aynı yola başvurulması, 18 üyenin seçime iştirak ettirilmesi ve yeter oy sayısının 14 (11 iken düzeltilmiş) olarak kabulü gerekir.

4. 45 sayılı Kanunun Yüksek Hakimler Kurulu Başkanlığı seçimine ait 25 inci maddesinde de—44 sayılı Kanunun 11 inci maddesinde olduğu gibi—Anayasaya aykırı, sınırlayıcı bir hükmün bulunduğu 1963/169 sayılı davada bahis konusu olmuş, Mahkememiz bu hükümde Anayasaya aykırılık görmemişti. 44 sayılı Kanunun 11 inci maddesi hakkında da aynı kanaatin hakim olması mümkündür. Böyle bir karar varılırsa yedek üyelerin Anayasaya göre seçme ve seçilme yeterliliğine sahip olmadıkları kabul edilmiş olacaktır, ki bunun tabii neticesi, hiçbir yedek üyenin seçime iştirak edememesidir. Bu takdirde Asıl üyelerden birinin izninin sona ermesini ve diğerlerinin de Cumhuriyet Senatosunca seçilmesini beklemek ve Başkanvekili seçimini geriye bırakmak zaruridir....

5. Bugüne kadar yapılan Başkan ve Başkanvekili seçimlerine katılmadığım için arza fırsat bulamadığım düşüncelerimin kurulca müzakere konusu yapılarak karara bağlanmasını saygılarımla rica ederim.

Anayasa Mahkemesine Ocak ayında yapılan bu başvuru 12.6.1965 günü gündeme alınmış, iki üyeliğin açık ve bir üyenin de izinli bulunması sebebiyle yedek üyelerde kıdem sırasına göre üç yedek üyenin katılımıyla yapılan toplantıda,

Şemsettin Akçoğlu'nun konunun kurulca incelenmesi gerektiği yolundaki teklifi, kendisi ile Asım Erkan'ın muhalefetleriyle ve oyçokluğuyla reddedildikten sonra mahkemece devam olunan görüşme sonunda; 44 sayılı Kanununun 11. maddesinin Anayasaya aykırı olmadığından uygulama dışı bırakılması gerektiğine üyelerden Asım Erkan ve Şemsettin Akçoğlu'nun muhalefetleriyle ve oyçokluğu ile karar verilmiştir. Aynı gün yapılan başkanvekilliği seçimi sonrası, Rifat Göksu başkanvekili seçilmiştir. Sekiz ay 14 gün sonra sonuçlandırılan bu seçimin ardından yedek üyelerin sonraki yıllarda bu konuyu tekrar gündeme getirmedikleri görülmektedir.

Bununla birlikte, yedek üyelerin başkanlık ve başkanvekilliği seçimlerine girmemeleri gerektiğini ileri süren ve başlarında Muhittin Gürün'ün yer aldığı grubun bu çabalarını Lütfi Akadlı'nın emekli olduğu 8.7.1966 tarihinde yapılan başkanlık seçiminde sürdürdükleri görülmektedir. Dikkati çeken nokta Muhittin Gürün ile birlikte yedek üyelerin katılmasına karşı çıkan üyelerin (İbrahim Senil ve Salim Başol) başkanlık seçiminde aday olmalarıdır. Adaylardan yalnızca bir sonraki seçimlerde başkan olan Hakkı Ketenoğlu yedek üyelerin katılmasına karşı çıkmamıştır.

1962-1966 yılları arasında yaşanan yukarıda özetlenen tartışmalardan sonra yedek üyelerin toplantıya ve seçimlere katılmasına ilişkin bir tartışmanın 1961 Anayasasının yürürlükte olduğu dönemde yaşanmadığı dikkati çekmektedir. Bu dönemde yaşanan tartışmaların tahlili aşağıda yapılacak olmakla birlikte, Şemsettin Akçoğlu'nun dilekçesinde adı geçen bir Anayasa Mahkemesi kararına yer verilmesinde yarar bulunmaktadır.

Sonuç olarak, Anayasa Mahkemesi 1962-1963 yılları arasında verdiği idari ve yargısal kararlardan sonra başkan ve başkanvekilliği seçimi bugüne kadar iki husus hariç değişmeden gelmiştir. Değişen, iki şey vardır.

Birincisi, başkan ve başkanvekili seçilmesi için gerekli olan 2/3'lük oranın çok yüksek bulunarak değiştirilmesidir. Diğer bir deyişle, 1961 Anayasasının 145. maddesine göre, Anayasa Mahkemesi Başkan ve Başkanvekilleri 15 asıl üye arasından asıl üye tamsayısının üçte iki çoğunluğuna denk gelen 10 oyla seçiliyordu. İbrahim Senil'in 1968 yılında emekliye ayrılmasından sonra yapılan başkanlık seçimlerinde üçte iki nitelikli çoğunluk sağlanamadığı için, seçimler 2 yıl 5 ay sürmüştür; İ. Hakkı Ketenoğlu, 15.12.1970 tarihinde 209. oylamada Başkan seçilebilmiştir. 1971 yılında yapılan Anayasa değişikliklerinde 145. maddede yer alan 2/3 nitelikli çoğunluk ibaresi "salt çoğunluk" olarak değiştirilmiştir.

İkincisi, üye sayısının 1982 Anayasasıyla 15 asıl 5 yedekten, 11 asıl 4 yedek üyeye düşürülmüş olmasıdır. 1982 Anayasası dönemine ilişkin kayda değer noktalar aşağıda özetlenmiştir.

4. 1982 Anayasası Döneminde Yaşanan Tartışmalar

1982 Anayasasının yürürlüğe girmesinden sonra hazırlıklarına başlanan 2949 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluş ve Yargılama Usulüne ilişkin Kanun'un Milli Güvenlik Konseyinin 10.11.1983 günlü toplantısında sıra 8. maddesinin görüşülmesine geldiğinde,

Anayasa Mahkemesi, asıl üyeleri arasından gizli oyla ve asıl üye tamsayısının salt çoğunluğu ile dört yıl için bir Başkan ve bir Başkanvekili seçer,

ibaresiyle ilgili olarak Adalet Bakanı Kazım Akdoğan'ın; "Sayın Cumhurbaşkanım, acaba yedeklerin bu seçime iştirak etmemelerinin sebebi nedir?" diye sorması üzerine¹⁹ Başkan (Org. Kenan Evren'in) verdiği cevap ilginçtir: "Yedekler, henüz üye olmamış." Buna itiraz eden Akdoğan'ın; "Ama, asıl üyeler bulunmadığı takdirde, müzakerelere iştirak ediyorlar, karara iştirak ediyorlar" demesi üzerine Org. Evren "Ama, asıl üye bulunmadığı takdirde iştirak ediyorlar. Biz Anayasa Mahkemesi Başkanını asıl üyeler seçsin dedik, yedekleri koymayı uygun bulmadık" demiştir.

Anayasa Komisyonu üyesi İsmet Onur; "Sayın Cumhurbaşkanım, aslında konu Sayın Bakanın söylediği gibi iki yönü ile de münakaşa edilebilir. Ancak biz Komisyon olarak Hükümet tasarısının gerekçesine baktık, 'asıl üyeler seçer' diyor. Ayrıca Anayasa Mahkemesi Sayın Başkanıyla beraber çalıştık, kendileri de 'asıl üyeler seçer' dediler; bu itibarla benimsemedik" demiştir.

Görüşme sırasında söz alan dönemin Anayasa Mahkemesi Başkanı sayın Ahmet Boyacıoğlu;

Sayın Cumhurbaşkanım, Hükümet tasarısının gerekçesinde de aynı şey söyleniyordu, Komisyonla beraber "bu iş gerekçede kalmayın, metne intikal etsin" fikrinde birleştik. 1962 yılındaki ilk seçim tutanağını yanıma aldım, konu orada da müzakere edilmiş; yedek üyeler ki eski anayasada nisap belli edilmiş değil, yani "bir başkan, 14 üye ile toplanır" demiyor, "15 asıl, beş yedek üyeden kurulur" diyor. Bunu da 44 sayılı Kanun "asıl üyeler toplanacak, kendi aralarından seçecek" şeklinde anlamış. Emrederseniz tutanağı da okuyabilirim

demiştir.

¹⁹ Millet Meclisi Tutanak Dergisi, B. 72, 10.4.1962, O. 2, s. 309.

Bunun üzerine Konsey Başkanı Org. Evren;

Gerek yok, biz bunu daha evvel, birinci müzakerede de konuştuk; “yedek üyeleri başkan seçimine sokmayalım, asıl üyeler seçsin” dedik. Zaten Hükümet Tasarısının esbabı mucibesi de öyle...²⁰

cevabıyla tartışmaya son noktayı koymuş ve söz konusu madde 44 sayılı Kanunda düzenlendiği şekliyle kabul edilmiştir.

Görüşmeler sırasında Anayasanın 146. maddesinden farklı olarak “üye tam sayısı” yerine “asıl üye tam sayısı” denilmesinin Anayasaya aykırılığı üzerinde durulmak yerine Anayasanın öngörmediği ilave kelime, geçmiş uygulamalar örnek gösterilerek haklı gösterilmeye çalışılmıştır.

1982 Anayasası döneminde 2949 sayılı Kanununun 8. maddesinin ilk olarak gündeme gelmesi, asıl üyelerin oylarıyla seçilmiş Ahmet Boyacıoğlu’nun 6.4.1985 tarihinde emekliye ayrılmasının ardından 9.4.1985 tarihinde Semih Özmert’in başkan seçildiği oylama sırasında olmuştur. O günden sonra yirmi yılı aşkın süre boyunca seçimlerde “yazılı olarak” gündeme getirilmeyen ve tartışılmayan yedek üyelerin oy kullanma sorununu kendisi de bir yedek üye olan Yılmaz Aliefendioğlu gündemde tutmaya çalışmış, başaramayınca görüşlerini “Anayasa Yargısı ve Türk Anayasa Mahkemesi” adlı kitabının 222-227. sayfaları arasında tartışmaya açmıştır.²¹

Aliefendioğlu, 1961 Anayasasının 145. maddesinde yer alan “kendi üyeleri arasından” ibaresinin 1982 Anayasasında “asıl üyeler arasından” biçimine dönüştürülerek yedek üyelerin başkan olmama ilkesinin [net bir şekilde] benimsendiğini söyledikten sonra “üye tam sayısının salt çoğunluğu” ibaresinin anlamını tartışmaya başlamış; verilecek cevaba göre tam sayının 11 veya 15 olabileceğini söylemiştir.

Aliefendioğlu’nun ilk argümanı “Anayasa Mahkemesi, Başkan ve on üye ile toplanır” hükmünün başkan seçiminde uygulanamayacağına ilişkindir.

... Çalışma ve yargılama usulünü ve toplantı yeter sayısını belirleyen bu maddede “üye tamsayısı” sözcüğüne yer verilmemiştir. Bilindiği gibi Anayasa Mahkemesi bir dava açılması durumunda yargılama yapar. Çalışma ise, partilerin mali denetimi ile siyasi partiler yasasına göre inceleme yapma ve karar verme yetkisidir. Ancak, Anayasa Mahkemesinin bunların dışında kuruluşla ilgili olarak kendi başkanlarını, Uyuşmazlık Mahkemesi Başkanını seçmesi gerektiğinde üyeliğin sona ermesine karar

²⁰ Millet Meclisi Tutanak Dergisi, B. 72, 10.4.1962, O. 2, s. 310.

²¹ Yılmaz Aliefendioğlu, Anayasa Yargısı ve Türk Anayasa Mahkemesi, Yetkin Yayınevi, 1996.

vermesi gibi yapacağı işler vardır. Anayasa, bu işlerin yapılmasında, çalışma ve yargılamayla ilgili 149. maddesindeki toplantı yeter sayısına itibar etmemiş, bunun yerine “üye tamsayısı” ya da Uyuşmazlık Mahkemesiyle ilgili 158. maddede olduğu gibi “kendi üyeleri” deyimlerinin oluşturacağı çoğunluğu esas almıştır.

Aliefendioğlu'nun işaret ettiği gibi, gerçekten 2949 sayılı Kanununun 41. maddesine göre, Anayasa Mahkemesi Başkan ve on asıl üye ile toplanmaktadır. Ne var ki maddede geçen toplantı iptal, itiraz, siyasi parti mali denetim ve Yüce Divan yargılama usullerine ilişkin “Müşterek Hükümler” başlığı altında yer almaktadır. Bu nedenle 11 kişilik heyetten oluşan kurul yargısal konulara ilişkin olarak karar verme yetkisiyle teçhiz edilmiştir.

Anayasa Mahkemesinin beş türlü kararı vardır. Bunlardan ilki iptal, itiraz, SPMD ve SPK davalarına ilişkin yargısal kararlar. Bunlar için tek bir esas defter tutulmaktadır. İkincisi, Yüce Divan kararları. Gerek bu kararlara verilen esas ve karar numaraları gerekse kararların Anayasa Mahkemesi Kararları Dergisinde yayımlanmaması bu tür kararların farklılığını ortaya koymaktadır. Üçüncüsü, yürürlüğü durdurma kararı. 1993 yılından itibaren yürürlüğü durdurma kararlarına ayrı esas ve karar numarası verilmiştir. Dördüncüsü değişik işlere ilişkin alınan kararlardır. Normal olarak ilk üç kategoriye girmeyen yargısal başvurulara ayrı bir esas ve karar numarası verilmektedir.²² Ancak, Anayasa Mahkemesi 2006 yılına kadar idari konularla ilgili olarak Anayasa Mahkemesi heyet halinde toplandığında verdiği kararları Değişik İşler başlığı altında topluyordu. Ancak, yurtdışına gidecek üyelerin tespiti, Başkan ve Başkanvekilinin seçimi, tüzük değişikliği kararları, üyeliğin düşmesine ilişkin kararlar idari kararlar olduğu için bunların Değişik İşler başlığında toplanması uygun değildi. Bu uygulamadan 2006 yılında dönülerek “İdari İşler” başlığı altında yeni bir defter açılarak yargısal konulara ilişkin olmayan kararlara farklı karar numarası verilmeye başlanmıştır.

Yukarıda açıklanan ilk dört karar türü yargısal nitelikte olduğu için 41. maddede öngörülen toplantı nisabı (bir başkan ve on üye), idari kararlar için aranması gereken toplantı nisabı için geçerli değildir ve olmamalıdır. Bu tür kararların alınmasında Anayasa Mahkemesi 11 asıl ve 4 yedek üye ile toplanıp karar verebilmelidir. Nitekim yurtdışı seyahatleri ve İttüzük değişikliklerine ilişkin idari kararlar 15 üye tarafından imzalanmaktadır. Başkan ve Başkanvekili

²² Örneğin, “2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'nun 8/2, 10, 14/7. ve 31. maddeleri gereğini yerine getirmeyerek amacını gerçekleştirmek için gerekli koşulları kaybeden Anayasa ve Siyasi Partiler Kanunu'nda yer alan hükümler çerçevesinde bir siyasi parti niteliği taşımayan Adalet Partisi'nin, 2820 sayılı Yasa'nın 121. maddesi aracılığıyla Türk Medeni Kanunu'nun 87. ve 2908 sayılı Dernekler Kanunu'nun 51. maddeleri uyarınca kendiliğinden dağılma halinde, buna bağlı olarak da hukuki varlığının sona erdiğinin tespitine karar verilmesi istemi. (Esas 2002/3).

seçimine ilişkin kararların da bu şekilde imzalanması gerekir. Nitekim, 1961 Anayasası döneminde Anayasanın 140 ncı maddesi gereğince Danıştay Başkan ve üyeleri ile Başkanunsözcüsünü seçmek için alınan kararlar da idari karar olduğu için yedek üyelerin katılımı ile karar alınıyordu.

Aliefendioğlu'nun söylediği gibi;

Sonuç olarak, 1982 Anayasasına göre, Anayasa Mahkemesinin iki tür toplantı nisabı vardır.

— Mahkeme olarak çalışma ve yargılama usulüyle ilgili işlerde “bir başkan ve on üye,

— Kuruluşla ilgili, mahkeme olarak çalışmadığı ve yargılama yapmadığı işlerde “bir başkan ve ondört üye” (Asıl ve Yedek Üyeler Kurulu: İçtüzük m. 5).²³

Görüldüğü üzere Anayasada düzenlenen iki farklı tür toplantı nisabı vardır. Bunlardan birincisi Anayasanın 149. maddesinde yer alan yargısal işlere ilişkin toplantı nisabı (11 üye), ikincisi ise Anayasanın 146. maddesinde yer alan başkanlık seçiminde uygulanacak özel toplantı nisabı (üye tamsayı olan 15 kişi). Burada özel kuralın genel kuraldan önce uygulanması gerekir.

Bu durumda mahkeme sıfatıyla yargılama veya inceleme yapılırken asıl üyelerin yokluğu halinde yedek üyelerle toplanacak 11 kişi yeterli olmasına karşılık; idari nitelikte verilecek kararlarda durum o kadar açık değildir. Şöyle ki, 15 üyenin katılması gereken başkanlık seçiminde bir üyenin emekli olduğunu dikkate alarak toplantı nisabının 14 olduğu söylenebilecek midir? Yoksa yeni seçilecek asıl üyenin göreve başlaması beklenmeli midir? Yeni üye göreve başladığında yeni üyenin yemin etmesi beklenmeli midir? Kanımızca, burada verilen karar idari bir karar olduğu için yemin etmesinin beklenmesine gerek yoktur.

2949 sayılı Kanunun Andiçme'yi düzenleyen 8. maddesi “Anayasa Mahkemesi üyeleri görevlerine başlamadan önce, ... aşağıdaki andı içerler” demektedir. Burada sözü edilen üyenin yargısal görevine ilişkindir. Yoksa bir üyenin seçimine ilişkin Cumhurbaşkanlığı tasarrufu Resmi Gazete’de yayımlanmakla, seçilen kişi üyelik sıfatını kazanmıştır. Üye olan kişi yemin etmemiş olsa da Anayasa Mahkemesi siciline kaydı yapılır. Örneğin, Prof. Dr. Süleyman Arslan seçildiğinde 87 sicil numarasını almış; Yekta Güngör Özden tarafından yemin etmesine izin verilmeyince üyelikten ayrılmak zorunda kalmıştır. Bu nedenle, ondan sonra üye olan Mustafa Bumin’e 88 sicil numarası verilmiştir.

²³ Yılmaz Aliefendioğlu, a.g.e., s. 224.

Yasadan kaynaklanan bir başka belirsizlik 9 asıl 4 yedek üyenin katılımıyla yapılacak bir başkanvekilliği seçiminde, burada “asıl üye tam sayısının salt çoğunluğu” 11 asıl üyeden hareketle 6 mı, yoksa toplantıya katılan 9 asıl üyenin salt çoğunluğu olan 5 mi olduğu noktasındadır. 2949 sayılı Yasanın 41. maddesi her iki yorum tarzına olanak tanıyacak ölçüde muğlak bir şekilde kaleme alınmıştır. Kanımızca, burada 11’den fazla üyenin katıldığı idari kararlarda salt çoğunluk her zaman 6 olarak kabul edilmelidir.

41. madde lafzi olarak yorumlanacak olsa yedek üyelerin hiçbir şekilde toplantıya alınmaması gerekir. Nitekim bu tartışma 1962-1966 yılları arasında yapılmıştır. Şayet, başkan asıl üyeler arasından asıl üye tamsayısının salt çoğunluğu ile seçilecekse, bu durumda yedek üyelerin hiçbir şekilde seçime iştirak edememesi icap eder. Oysa, 45 yıldır uygulanan yöntem, diğer bir deyişle başkan ve başkanvekili yerine boşan yerin en az bir yedek üye ile doldurulması ne Anayasaya ne de Kanuna uygun bir yöntem değildir.

Aliefendioğlu’nun—geçmişte Akçoğlu’nun—da dediği gibi, başkan ve başkanvekili seçimi

Anayasadan ayrı ve Anayasaya ters düşecek biçimde düzenlenmiştir. Bu durumda Anayasanın 11. maddesindeki “Kanunlar Anayasaya aykırı olamaz” hükmüyle ve 138. maddesindeki hakimlerin kararlarını önce Anayasaya göre vereceklerini gösterir sıralamayla belirlenen Anayasanın üstünlüğü ilkesinin gereği olarak uygulamada Anayasadaki kurala öncelik vermek gerekir. Çünkü bu yasaya karşı anayasaya aykırılık itirazında bulunmak olanağı yoktur.²⁴

Aybay’ın farklı bir şekilde ifade ettiği gibi;

“Burada sorun, Anayasa hükmündeki “üye tamsayısının salt çoğunluğu ile” deyimini ile kuruluş kanunundaki “asıl üye tamsayısının salt çoğunluğu” deyimini arasındaki farktan kaynaklanmaktadır. Anayasadaki deyim, yedek üyeler de içinde olmak üzere bütün üyeleri kapsar niteliktedir. Oysa kanun Anayasa ile saptanmış olan üye tamsayısını daraltmakta; dolayısıyla da Anayasa’ya aykırılık sorunu yaratmaktadır.”²⁵

Aybay’a göre; Anayasa Mahkemesinin yedek üyelerinin Başkan seçimine katılmalarını engelleyecek bir yorum tekniği;

mensup oldukları kurumu temsil edecek ve yönetecek; katıldıkları müzakerelerde ve törensel oturumlarda başkanlık edecek kişinin belirlenmesinde devre dışı kalmaktadırlar.²⁶

²⁴ Yılmaz Aliefendioğlu, a.g.e., s. 227.

²⁵ Ronay Aybay, “Anayasa Mahkemesi ve Yedek Üyelik”, Cumhuriyet Gazetesi, 15 Mayıs 2005, s. 2.

²⁶ Ronay Aybay, a.g.m., s. 2.

Kanımızca, Ahmet Boyacıoğlu'nun 1982 yılında Milli Güvenlik Kurulunda yaptığı konuşmada dikkate almadığı nokta şuradadır. 44 Sayılı Kanunun Millet Meclisince kabul edilen "Anayasa Mahkemesi Kanunu tasarısında "Anayasa Mahkemesi Genel Kurulu" ifadesi kullanılıyordu. 1962 yılının Ocak ayında başlayan kanun hazırlık çalışmalarından 21 Nisan 1962 gününe kadar "Anayasa Mahkemesi Genel Kurulu" ifadesi mevcudiyetini korumuştur.²⁷ Cumhuriyet Senatosunda yapılan görüşmelerde, "Genel Kurul" kavramı kaldırılarak "Anayasa Mahkemesi" olarak değiştirilmiş; Millet Meclisinin 21.4.1962 tarihli toplantısında Cumhuriyet Senatosundaki değişiklik metni benimsenmemiştir.²⁸ Bunun üzerine Millet Meclisi ve Cumhuriyet Senatosu tarafından oluşturulan karma komisyon tarafından bu ifade Cumhuriyet Senatosu tarafından önerildiği şekliyle "Anayasa Mahkemesi" olarak değiştirilmiştir.²⁹ Tarihsel yorum tekniği açısından bakılacak olursa, Anayasa Mahkemesi ifadesinden asıl ve yedek üyeleri içine alan "Anayasa Mahkemesi Genel Kurulunu" anlamak gerekir.

5. Diğer Yargı Organlarında Yapılan Başkanlık Seçimleri

Yargı organlarında başkanlık seçiminin sorun olduğu tek yer Anayasa Mahkemesi değildir.

İlk olarak, 1961 Anayasası döneminde Anayasanın 142. maddesi:

Uyuşmazlık Mahkemesinin ... Başkanlığını Anayasa Mahkemesince kendi asıl veya yedek üyeleri arasından görevlendirilen bir üye yapar,

hükümünü içermekteydi. Aynı şekilde 1982 Anayasasının 158. maddesinde yer alan aynı görevlendirme yetkisine ilişkin,

Uyuşmazlık Mahkemesinin ... Başkanlığını Anayasa Mahkemesince, kendi üyeleri arasından görevlendirilen üye yapar,

ifadesinde geçen "kendi üyeleri" ifadesi yedek üyeleri de içerecek şekilde anlaşılmalıdır. Anayasanın 158. maddesindeki ifade "asıl üyeleri" arasından şeklinde olmadığı için Anayasanın 146. maddesinde geçen "üye tamsayısı" ibaresi asıl ve yedek üyeleri içine alacak şekilde yorumlanması gerekirken, tamamen idari nitelikte olan bu görevlendirmede 2949 sayılı Kanunun 8.

²⁷ Bu ibare, 44 sayılı Kanun'un 26. maddesinde iki kere geçmektedir.

²⁸ "Gerçi, bu değişiklik kabul edilse dahi maksadın aynı olduğu şüphesizdir. Bununla beraber, dava dilekçesinin noksanlıklarının tespitinde Anayasa Mahkemesi adına bu Mahkemenin İçtüzüğünde belirtilecek bir kurulun Hükümet Tasarısının 54/4. maddesinde derpiş edildiği tarzda görevlendirilebileceği yolunda her hangi bir yanlış tefsiri önlemek bakımından "genel kurul" ibaresinin metinde kalması uygun olacaktır. Komisyonumuz bu itibarla bu değişikliğin benimsenmemesi kanaatindedir."

²⁹ Cumhuriyet Senatosu Tutanak Dergisi., B. 52, 18.4.1962, O.1, 399'u takip eden 2. sayfa.

maddesindeki “asıl üye tamsayısının salt çoğunluğu” ifadesinin esas alınarak, idari nitelikte olan böyle bir kararın alınmasında Anayasa’dan ayrılarak 2949 sayılı Kanunun 41. maddesine dayanılmasında isabet bulunulmadığına inanılmaktadır.

İkinci olarak, Danıştay’da da benzer bir sorun yaşanmaktadır. Buna göre, 2572 sayılı Danıştay Kanunu’nun 10. maddesinin 1 ve 7. fıkraları aşağıdaki gibidir.

Danıştay Başkanı, Başsavcısı, başkanvekilleri ve daire başkanları kendi üyeleri arasından Danıştay Genel Kurulunca üye tamsayısının salt çoğunluğu ile seçilirler.

Seçim gizli oyla yapılır. İlk üç oylamada sonuç alınmazsa, seçim üçüncü oylamada en çok oy alan iki aday arasında yapılır. Dördüncü oylamada bu çoğunlu sağlanmazsa seçim, yeniden aday gösterilerek tekrarlanır. Şu kadar ki, bundan sonraki üç oylamada sonuç alınmazsa dördüncü oylamada en çok oy alan seçilmiş sayılır.

Anayasanın 155. maddesinin 4. fıkrasında yer alan hüküm ise,

Danıştay Başkanı, Başsavcı, başkanvekilleri ve daire başkanları, kendi üyeleri arasından Danıştay Genel Kurulunca üye tamsayısının salt çoğunluğu ve gizli oyla dört yıl için seçilirler...

şeklinde dir.

Görüldüğü üzere, Danıştay Kanunu, Anayasa’da olmayan ve Anayasaya açıkça aykırı bir düzenlemeyi öngörmektedir. Yirmibeş yıldan fazladır, Danıştay Başkanlığı seçimlerinde Danıştay Kanununun 10. maddesinin 7. fıkrasındaki hüküm değil, doğrudan Anayasanın 155. maddesinin 4. fıkrası uygulanmaktadır.

Üçüncü olarak, benzeri bir Anayasaya aykırılık durumu 1961 Anayasası döneminde 45 sayılı Yüksek Hakimler Kurulu Kanununda da yer almaktaydı. Anayasa Mahkemesine Yüksek Hâkimler Kurulu adına Başkanı Suphi Örs tarafından açılan, 1963/169 Esas, 1963/113 Karar ve 15/5/1963 tarihli davanın konusu 22/4/1962 gün ve 45 sayılı Yüksek Hâkimler Kurulu Kanununun 26 ncı maddesinin birinci fıkrasının iptali isteminden ibarettir. Dava dilekçesinde, Anayasa’nın 143 üncü maddesinde, Yüksek Hâkimler Kurulunun 18 asıl ve 5 yedek üyeden kurulduğu, ikinci fıkrasında ise kurulun, üye tam, sayısının salt çoğunluğu ile kendi içinden başkanını seçeceği açıklanmış olduğuna göre, başkan seçimine 18 asıl ve 5 yedek üyenin katılması ve bir üyenin Başkan seçilmesi için en az 12 oyun, sağlanması gerektiği halde 45 sayılı kanunun 26 ncı maddesi, Başkanın Genel Kurul tarafından seçileceğini kabul ettiği ve bu kanunun 32 nci maddesinde Genel Kurulun 18 üyeden meydana geleceği, aynı kanunun 34

üncü maddesi gereğince Genel Kurulun salt çoğunluğu ile karar verebileceğinden Başkanın Anayasa'nın 143 üncü maddesi hükmüne aykırı olarak en az 12 oy ile değil, 10 oy ile seçilmesi mümkün olacağı, bu hükmün, Anayasa'nın 143 üncü maddesinde belirtilen Yüksek Hâkimler Kurulu bünyesini değiştirdiğinden Anayasa'ya aykırı düştüğü ileri sürülerek sözü edilen 45 sayılı Kanunun, diğerleri arasında, 26 ncı maddesinin birinci fıkrasının iptali istenilmiştir.

Anayasa Mahkemesi uzun sayılabilecek kararında,

... yedek üyelerin Başkan seçimine katılmalarını düşünmek, bunların Başkan seçilebileceklerini de kabul etmek olur. Zira Başkanı seçme hakkını haiz olan bir üyeye Başkan seçilebilmek hakkını da tanımak gerekir

şeklinde garip bir mantık yürütmüş, Anayasa'nın 143 üncü maddesinde yer alan

Yüksek Hâkimler Kurulu üye tam sayısının salt çoğunluğu ile kendi içinden Başkanını seçer

şeklindeki hükmü, toplanma yeter sayısı 18 üyeden ibaret Genel Kurul tarafından bu seçimin yapılacağı şeklinde anlamıştır. Oldukça tartışmalı sayılabilecek bu kararı Anayasa Mahkemesi 8/7 oyçokluğu ile almıştır. Karara muhalif kalan üyelerin (Şemsettin Akçoğlu, İbrahim Senil, Celâlettin Kuralmen, Fazıl Uluocak, Ekrem Korkut, Lûtfi Ömerbaş ve Ekrem Tüzemen) karşıoy gerekçeleri aşağıdaki gibidir:

Şemsettin Akçoğlu, karşıoy yazısında, karara çeşitli yönlerden eleştiriler getirmiş; diğerleri arasında,

Yüksek Hâkimler Kurulunun, asıl ve yedek, 23 üyesi olduğu; Başkanın bunlar tarafından ve bunlar arasından seçileceği Anayasa'nın 143 üncü maddesinde, hiçbir tereddüde yer vermeyecek açıklıkta gösterilmiştir. Maddenin herhalde başka bir mâna taşıdığı mülâhazasını hareket noktası yaparak gerekçeden ve görüşmelerden faydalanmaya çalışmak ve hiçbir açıklama bulunamadığı gerekçesiyle (Yedek üyeliğin ihdası sebepleri) üzerinde incelemeye girişmek ve nihayet bu konuda, Anayasaya aykırılığı iddia edilen 45 sayılı kanun hükümleriyle ihticaç etmek kanaatimizce doğru değildir. Filhakika Anayasa'da, (Yüksek Hâkimler Kurulunun kuruluşu, çalışma usulleri, bölümleri ve bu bölümlerin görevleriyle toplantı ve karar yeter sayıları kanunla düzenlenir) hükmü varsa da, kanun koyucu bu hükme dayanarak, Başkan seçimini 23 kişilik Kuruldan alıp 18 kişilik bir kurula veremez. Dâvada Anayasa'ya aykırılığı ileri sürülen 26 ncı madde hükmü—bu—maddenin Anayasa'ya uygun hüküm ihtiva ettiği belirtilmeden— ed kararına mesnet olamaz.

İbrahim Senil, Lûtfi Ömerbaş, Ekrem Tüzemen, Celâlettin Kuralmen, Fazıl Uluocak ve Ekrem Korkut'un birlikte yazdıkları karşıoy yazısında;

... Buna karşılık, gerekli hallerde, Kurulun çalışmalarına fiilen katılan yedek üyelerin Kurul Başkanının seçiminde oylamağa katılmalarını önlemeyi haklı gösterecek ciddi bir sebep yoktur. Anayasa'nın 143 üncü maddesinde de başkanının yalnız asıl üyeler tarafından seçileceğine dair açık bir hüküm mevcut değildir. Bilâkis bu maddenin ikinci fıkrası asıl ve yedek üyelerin hepsinin Başkan seçimine katılabileceklerini açıkça göstermektedir.

Yukarıdanberi verilen izahat gözönünde tutulduğu takdirde Yüksek Hâkimler Kurulu yedek üyelerinin başkan seçiminde oy kullanamayacakları ve bunun Anayasa'ya uygun olduğu yolundaki görüş doğru olamaz. 45 sayılı kanunun 26 ncı maddesinin dâva konusu birinci fıkrası Anayasa'nın 143 üncü maddesinin ikinci fıkrasına aykırıdır. Bu sebeple de iptali gerektiğinden çoğunluğun bunun aksine olan görüşüne muhalifiz,

demişlerdir.

1982 Anayasasının 159. maddesinde düzenlenen Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulunun beş yedek üyesi bulunmakta ve başkanvekili seçimle gelen asıl üyeler arasından seçilmektedir. 2461 sayılı Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulu Kanunu'nun 8. maddesinde bu ilke şu şekilde tekrar edilmektedir. “Adalet Bakanının bulunmadığı zamanlarda başkanlık etmek üzere seçimle gelen asıl üyeler arasından gizli oyla ve salt çoğunlukla bir Başkanvekili seçer.” Görüldüğü üzere burada seçme yetkisi Hakimler ve Savcılar Yüksek Kuruluna verilmiştir. Asıl ve yedek üye ayrımı yapılmamıştır. Bu nedenle Kurulun yedi asıl üyesi yanında beş yedek üyesi günümüzde oy kullanmaktadır.

6. Sonuç

Anayasanın 146. maddesi “Anayasa Mahkemesi onbir asıl ve dört yedek üyeden kurulur” diyerek Mahkemenin toplam 15 üyeden oluştuğunu ortaya koyduğuna ve Anayasa Mahkemesi ve Uyuşmazlık Mahkemesi başkanlarını seçme görevini “Anayasa Mahkemesi”ne verdiğine göre, Anayasa Mahkemesinin farklı maddelerde farklı anlama geldiğini ileri sürmek mümkün değildir. Nasıl, günümüzde “Hakimler ve Savcılar Kurulu” ibaresi asıl ve yedek üyeleri kapsayacak şekilde yorumlanıyorsa, Anayasa Mahkemesi ibaresinin de doğal olarak asıl ve yedek üyeleri kapsayacak şekilde anlaşılması gerekmektedir. Buna karşın, Anayasa Mahkemesi E.2007/84, K. 2007/74 (K.T. 30.7.2007) sayılı kararında³⁰ aksi yönde karar vererek yedek üyelerin oy kullanamamalarına ilişkin düzenlemenin Anayasaya aykırı olmadığına karar vermiştir.

³⁰ Makalenin yayıma hazırlandığı tarihte gerekçeli karar Resmi Gazetede yayımlanmamıştı.

Yukarıda dile getirilen, tartışmalardan çıkarılması gerekenler bazı sonuçlar bulunmaktadır.

İlk olarak, Anayasa Mahkemesinin 44 sayılı Kuruluş Kanununa esas teşkil eden Tasarı çok hızlı yasalaştırıldığı için oldukça kötü kaleme alınmıştır. 1962 yılında Cumhuriyet Senatosunda da yapılan bir görüşmede Konya Senatörü Muammer Obuz'un ifadeleri dikkat çekicidir:

Tasarının ... Meclise intikali[nden sonra] üzerinde hiçbir çalışma yapılmadan beklenildiğinden tasarının tetkiki için lazım gelen zaman da maalesef harcanmış bulunmaktadır. En hassas bir mevzuda, böylesine kayıtsızlığın, teessüre şayan olduğuna işaret etmekle yetinmek isteriz.³¹

O dönem gelen diğer eleştiriler şunlar olmuştur:

Kanunun üslubu perişandır. Türkçesi; Türkçe değildir. Hukuk terimleri değiştirilmiş mana zayıflatılmıştır. En basit noktalama kaidelerine riayet olunmamış aksine yanlış çok garip işaretlerle hükümler ilak edilmiştir.³² Bu kanun, ... gerek Mecliste, gerek hazırlanışında gerekli ciddiyeti ihata ederek ele alınmamıştır.³³

Yeni sivil anayasanın kabulünden sonra Meclise düşen önemli bir görev; özelde yüksek yargı organlarında başkanlık seçimine ilişkin yasal düzenlemelerin Anayasaya uygunluğunun sağlanması noktasında, genelde ise, yüksek yargı organlarının kuruluş ve teşkilat kanunlarının hazırlanmasında azami hassasiyetin gösterilmesidir.³⁴ Geçmişte olduğu gibi, yeni yapılarıyla bir an önce çalışmak isteyecek yüksek yargı organlarının aceleyle hazırlanacak kanunlarla göreve başlaması uygulamada pek çok sorun doğuracaktır.

İkincisi, hazırlanmakta olan yeni sivil anayasada yedek üyelik kurumuna yer verilmemesi oldukça isabetli bir yaklaşımdır.³⁵ Umarız Meclis Genel Kurul görüşmeleri sırasında yedek üyelik kurumu taslak metne son anda ilave edilmez.

³¹ Cumhuriyet Senatosu Tutanak Dergisi, B. 52, 18.4.1962, O.1, s. 357.

³² Sedat Çumralı, Cumhuriyet Senatosu Tutanak Dergisi, B. 52, 18.4.1962, O.1, s. 359.

³³ Fikret Turhangil, Cumhuriyet Senatosu Tutanak Dergisi, B. 52, 18.4.1962, O.1, s. 368.

³⁴ Örneğin, İtalya ve Rusya Federasyonu Anayasa Mahkemeleri Kanunlarının kabulü ve değiştirilmesinde anayasanın kabulü ve değiştirilmesine ilişkin usullerin uygulanması kimi ülkelerin konuya verdikleri önemi göstermektedir.

³⁵ Yedek üyeliğin ne kadar gereksiz ve dünyada Avusturya'dan sonra başka hiçbir ülkede olmayan bir kurum olduğu zamanla anlaşılmıştır. Avusturya'daki yedek üyelik kurumu Türkiye'de olduğu gibi kaynak israfına neden olmayacak şekilde işlemektedir. Örneğin, Avusturya'da görev yapan altı yedek üyeye baktığımızda, Bunlardan ikisi (Prof. Gabriele Kucsko-Stadlmayer ve Prof. Heinz Schäffer) üniversite profesörüdür. Üç üye (Lilian Hofmeister- Viyana Ticaret Mahkemesinde hakim, Wolfgang Pesendorfer, İdare Mahkemesi Başkan Yardımcısı, Robert Schick (İdare Mahkemesinde Hakim)). farklı mahkemelerde hakimlik görevini yürütmektedir. Son üye ise Eski Yüksek Mahkeme Başkanı Erwin Felzmann'dır. Bu hakimlerin tamamı doktora unvanına sahiptirler.

Şöyle ki, 1982 Anayasasını kaleme alan Aldıkaçtı ve ekibi 1982 Anayasasında yedek üyelik kurumunun kaldırılması için çaba sarfetmiş; ilk metinde yedek üyelik kurumu kaldırılmış ve konuyla ilgili madde gerekçesi bile hazırlanmıştır.³⁶ Anayasanın 146. Maddesinin gerekçesinde yedek üyeliğin sakıncaları şu sözlerle belirtilmiştir:

Mahkeme 1961 Anayasası'yla 15 asıl ve 5 yedek üyeden kurulmuştu. Yedek üyeler sadece asılların bulunmadığı hallerde mahkemeye katıldıklarından, hangi gün hangi davaya bakacaklarını bilmedikleri için hazırlıksız olarak katıldıkları oturumlarda yeterince yararlı olamayacakları ve asıllar mevcut oldukça kendilerinin işsizliğe mahkûm bulunmalarının da huzursuzluklara neden olabileceği düşünüldü ... Asıllar ve yedekler aynı kaynaktan geldiklerine, (Yargıtay'da ve öteki Yüksek Mahkemelerde) toplantı yeter sayısının üstünde hâkim bulunduğu ve bunlar belli bir düzen içinde mahkemeye katıldıklarına göre, Anayasa Mahkemesi'nde de aynı düzenin uygulanması uygun görülmüş ve yedek üyelik kaldırılmıştır.

Yedek üyelik kurumu dışarıdan müdahalelerle tekrar 1982 Anayasasına dahil edilmek istenmiş, Milli Güvenlik Konseyi ikna edilerek “yedek üyelik” kurumu 1982 Anayasası'na sonradan eklenmiştir.³⁷ Ancak, bu değişikliğin gerekçesine ilişkin bir bilgi bulunmamaktadır. Anayasanın 148. maddesinde yedek üyelik kurumuna yer verilmişken, madde gerekçesinde yukarıdaki ifadelerin yer alması yasama tekniği açısından ironik bir durumdur.

Hazırlanmakta olan yeni sivil anayasanın ve bağlı yasaların madde gerekçelerinin ayrıntılı olması ileride karşılaşılabilecek problemlerin çözümünde yargı organlarına yol gösterecektir. Örneğin, 44 sayılı Anayasa Mahkemesi Kanununun Meclis görüşmelerinde, Kanunun Alman ve İtalyan Kanunlarından örnek alındığı belirtilmesine rağmen hangi maddenin hangi ülkenin kanunundan alındığı belirtilmemiştir. Bu nedenle kıyaslamaya olanak vermemektedir. 1961 Anayasası'nın ilk taslağını oluşturan Onar Ön-Tasarısı'nda ve SBF Tasarısı'nda da yedek üyelik kavramı bulunmamaktadır. Kanunun uygulanmasından kaynaklanan sorunlarda asıl kanuna yönelme imkânı yoktur. Mevzuat Kanunlar Türkçeye çevrilmediğinden yedek üyelik kurumunun hangi gerekçeyle 1961 Anayasasına dahil edildiğine ilişkin bir bilgi bulunmamaktadır.

Üçüncü olarak, Anayasa Mahkemesinin toplantı ve karar nisabına ilişkin olarak verdiği iki kararda (367 kararı ve yedek üyelerin başkanlık seçiminde oy kullanamamalarına ilişkin karar) Anayasa maddelerinin (madde 102 ve madde 146) yorumunda lafzi yorum tekniğinin hangi gerekçelerle tercih edilmediği anlaşılamamaktadır.

³⁶ Rona Aybay, a.g.m., s. 2.

³⁷ Rona Aybay, a.g.m., s. 2.